

Pri pravilni oskrbi čebel je tudi medu več. Čebelar Markočič iz Koprja pri ometanju medenega satja.

Povprečje družin ocenjujemo po zapisanih donosa medu iz preteklih let. Poleg vseh kategorij povprečnosti družin imamo še tako imenovane rekorderje. Ti se v čebelnjaku ne pojavljajo vsako leto, vendar brez posebne nege ali pomoči prinašajo večkratna povprečja. To so križanci, ki so po izkušnjah že v naslednjem letu – podpoprečni ali pa kratkomalo izginejo. Zato rekorderjev ne kaže uvrščati med medarje, ker so bili to v preteklem letu, od njih pa

tudi ne smemo jemati materiala za razvoj, ker je potomstvo nekakovostno.

Pri takem načinu vzreje močnih družin, preprečevanja rojenja, omejevanja zaleganja, selekcije in vzreje mladih matic omejujemo tudi varozo, ker v določenem času v panju ni zalege in ker so družine nadpovprečno močne.

Uspeh čebelarjenja s »super družinami« pa je zagotovljen le, če čebelar dosledno izvaja program, ki si ga v okvirih navedenega sicer zada sam.

Pa še nekaj o dražilnem krmljenju

Dražilno krmljenje je za naše razmere, v katerih je samo ena glavna paša, dvorezen nož.

Če čebel ne prevažamo in nimamo druge zgodnje paše, je najbolje, da družine že jeseni zadostno oskrbimo. Hrane morajo imeti do glavne paše, ob vsakem letnem času pa še nekaj kilogramov zaloge.

Dražilno lahko krmimo le povprečne in nadpovprečne družine, podpoprečnih pa ne, ker bi še bolj oslabele. Povprečne in nadpovprečne družine se do glavne paše same razvijejo in so dovolj močne za bero. Če jih dražilno krmimo, je nevarno, da pridejo v rojilno razpoloženje pred glavno pašo ali izroji in tako z donosom ne bo nič. S tem imamo trojno škodo: nepotrebno delo veliko porabo hrane in manjši povprečni donos v čebelnjaku.

Za ta način čebelarjenja je torej najpomembnejša zadostna zaloge hrane v družinah, medtem ko dražilno krmljenje odsvetujem.

MOŽNOSTI, KI JIH NUDI DVOMATIČNI NAČIN ČEBELARJENJA V NAKLADNEM PANJU

JANEZ FIRM

Čebelarstva literatura navaja, da morajo biti za visoke donose medu izpolnjeni naslednji pogoji: čim močnejše družine, dovolj prostoren panj, ustrezen način čebelarjenja, bližina močne paše in ne prevelika obremenjenost pasišča s čebelami. Zadnja dva pogoja bom pustil v nemar, saj si vsak sam pomaga, kot ve in zna. Osredotočil se bom na prve tri, ki zadevajo tehnologijo. Kdor ima katerokoli vrsto nakladnih panjev z dovolj rezervnimi nakladami in satja, lahko zadosti vsem trem pogojem, če seveda obvlada tehnologijo. Literatura tudi navaja (poenostavljeno!) naslednje:

Če imamo na neki paši normalno razvite pridobitne družine, ki jih nismo od pomladi niti jačali niti jim nismo ničesar odvzeli, bomo z njimi pridelali 10 kg medu na panj, to je recimo 100 odstotkov. Če smo imeli za vsako pridobitno družino eno rezervno in smo z njo jačali pridobitno, bomo pridelali 20 kg (v pridobitni družini, nič ali le malo pa v rezervni) oz. 100 odstotkov več medu. Če pa smo iz rezervne in pridobitne družine pravočasno formirali dvomatično družino, bomo pridelali do 30 kg oziroma 200 odstotkov več medu! Toda za 200 odstotkov večji pridelek bomo dosegli z

1. Čebelnjak iz
 2. Semača iz
 3. Semača iz
 4. Semača iz
 5. Semača iz
 6. Semača iz
 7. Semača iz
 8. Semača iz
 9. Semača iz
 10. Semača iz
 11. Semača iz
 12. Semača iz
 13. Semača iz
 14. Semača iz
 15. Semača iz
 16. Semača iz
 17. Semača iz
 18. Semača iz
 19. Semača iz
 20. Semača iz
 21. Semača iz
 22. Semača iz
 23. Semača iz
 24. Semača iz
 25. Semača iz
 26. Semača iz
 27. Semača iz
 28. Semača iz
 29. Semača iz
 30. Semača iz
 31. Semača iz
 32. Semača iz
 33. Semača iz
 34. Semača iz
 35. Semača iz
 36. Semača iz
 37. Semača iz
 38. Semača iz
 39. Semača iz
 40. Semača iz
 41. Semača iz
 42. Semača iz
 43. Semača iz
 44. Semača iz
 45. Semača iz
 46. Semača iz
 47. Semača iz
 48. Semača iz
 49. Semača iz
 50. Semača iz
 51. Semača iz
 52. Semača iz
 53. Semača iz
 54. Semača iz
 55. Semača iz
 56. Semača iz
 57. Semača iz
 58. Semača iz
 59. Semača iz
 60. Semača iz
 61. Semača iz
 62. Semača iz
 63. Semača iz
 64. Semača iz
 65. Semača iz
 66. Semača iz
 67. Semača iz
 68. Semača iz
 69. Semača iz
 70. Semača iz
 71. Semača iz
 72. Semača iz
 73. Semača iz
 74. Semača iz
 75. Semača iz
 76. Semača iz
 77. Semača iz
 78. Semača iz
 79. Semača iz
 80. Semača iz
 81. Semača iz
 82. Semača iz
 83. Semača iz
 84. Semača iz
 85. Semača iz
 86. Semača iz
 87. Semača iz
 88. Semača iz
 89. Semača iz
 90. Semača iz
 91. Semača iz
 92. Semača iz
 93. Semača iz
 94. Semača iz
 95. Semača iz
 96. Semača iz
 97. Semača iz
 98. Semača iz
 99. Semača iz
 100. Semača iz

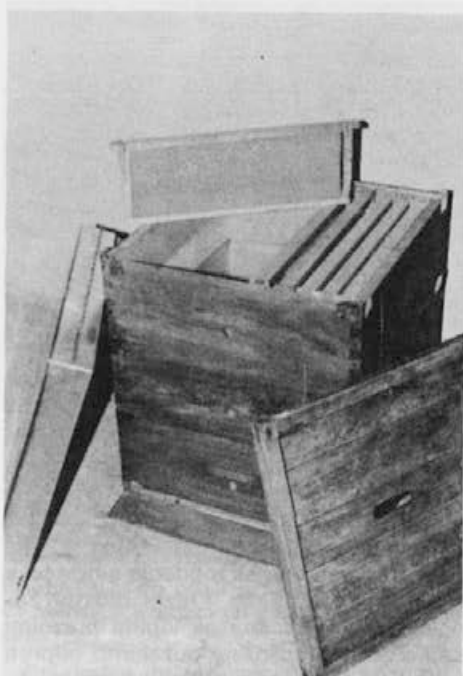

Čebelnjak Mirka Pavlina iz
 Semača z nakladnimi panji

bistveno manj dela in z enakimi stroški. Manj dela bomo imeli zaradi razpolovljenega števila panjskih enot (družin), ker smo združili po dve in dve, ker ne zamenjemo naklad, ali pa to počnemo le v začetku, in ker družine manj roje. Vse to se na prvi pogled zdi privlačeno za lase, a sem tudi sam dosegel podobne rezultate. Obstaja več inčič tega sistema, a ker sem ob napotkih nekega znanega in uspešnega čebelarja obvladal le eno in zdi se, da najugodnejšo, bom opisal le to.

Za ta način čebelarjenja sta najprimernejša Farrarjev in dvotretjinski LR panj, lahko pa ga uporabimo tudi pri normalnem LR panju. Take dvomatične družine **formiramo najmanj mesec in pol** pred pričakovano močnejšo pašo, vendar ne pred pričetkom cvetenja sadnega drevja. Postopamo takole: Če v naravi ni paše, večer pred združitvijo vsem družinam, ki jih nameravamo združiti, nalijemo v pitalnike pol litra sladkornega sirupa. Drugi dan družine pregledamo in močnejše določimo za nosilne, spodnje družine. Tem družinam v Farrarjevih in dvotretjinskih LR panjih pustimo le dve nakladi, gnezdo pa prestavimo kolikor je mogoče v spodnjo naklado. Morebiten ostanek prihranimo za zgornjo družino. Nosilnim družinam v normalnih LR nakladah pustimo le eno naklado, v katero razporedimo tudi čim več njene zalege. Nosilne družine morajo ostati na istem mestu, kot so bile prej. Na vsako naklado nosilnih družin položimo polo časopisnega papirja, ki smo ga na nekaj mestih natrgali za velikost nohta kot pri združevanju osirotelih družin, nanj pa položimo še matično rešetko, ki naj ima čim več prehodov,

najboljše po celi površini. Na rešetko nato položimo naklado druge, šibkejše vrhnje družine, ki smo ji uredili gnezdo v njej. Morebitni ostanek njene zalege in ostanek iz spodnje družine naložimo v drugo naklado, še morebitni ostanek medenih satov pa v tretjo ali celo četrto. Prazni prostor zapolnimo s satnicami ali lepimi praznimi sati. Zgornji družini ne pozabimo odpreti izletne luknje v prvi in tudi drugi nakladi, če je v njej zalega. Ostale luknje spodnje in zgornje družine ostanejo zaprte. Nekaj dni zatem pustimo družine popolnoma pri miru, morda jim le dolivamo hrano v skupni pitalnik, ki je nad gnezdom zgornje družine, torej v vrhnji nakladi. Morebitno kontrolo, če je matica v zgornji družini obstala in če zalega, opravimo kasneje. To je ves poseg, ki je potreben za ureditev dvomatičnega sistema. Od zdaj naprej nam ostaja le še dvoje, v primerjavi z drugimi načini čebelarjenja majhnih del. To je skrb za vedno poln pitalnik ali vmesni pokrov ledenca za primere brezpašnih dni ter povečevanje prostornine panja z dodajanjem naklad, ki jih nalagamo takoj, ko se na sredini zgornje naklade na vrhnjih letvicah satnic pojavi nekaj deset čebel, pa če je paša ali je ni. Morebitno štirinajstdnevno menjavanje naklad v zgornjem plodišču ni nujno, v spodnjem pa tako in tako odpade. Ob večjem številu panjev je pametneje omejiti matico z drugo matično rešetko na tri Farrarjeve oz. dvotretjinske LR naklade ali dve normalni LR nakladi. Nadnje po potrebi nakladamo mediščne naklade, ki jih bo lahko največ sedem pri Farrarjevem oziroma dvotretjinskem LR panju in do pet pri normalnem LR panju. Višje (200 cm)

Farrarjev panj je zelo primeren za dvomatično čebelarjenje

čebele ne gredo, oteženo je tudi delo in stabilnost panjev, potrebe po toliko nakladah pa se pokažejo le izjemoma, tj. ob izrednih medenjih z dolgotrajno predčasno razvojno pašo.

Rojenja je pri tem načinu daleč najmanj, kajti matice druga drugo blokirajo s feromoni. Na posamezno čebele je več feromona, pa tudi prostora, če delamo pravilno. Če pa kljub temu roje, lahko izroji le ena družina ali obe, odvisno od situacije v njih. Naše edino delo do jeseni (poleg dodajanja naklad, satnic in ledenca) bo le točenje po paši. Ob formiranju družin se nam bo zastavljalo tudi vprašanje, kam bodo šle pašne čebele iz slabših družin, ki smo jih naložili na močnejše nosilne. Pašne čebele se bodo izprosile v sosednje nosilne družine, zgornje naložene družine pa bodo začasno, za nekaj ur delno osirotele. Ko bodo čebele iz spodnje živalne družine po nekaj urah pregrizle papir, se bo panjski duh po nekaj urah izenačil, odvečne čebele iz spodnje pa se bodo pomaknile k zgornji družini in začele spodnjo oskrbovati s hrano, cvetnim prahom in vodo iz njenega pitnika. Torej čebele nemoteno prehajajo

iz ene družine v drugo. Zato bodo imele tudi skupno medišče. Že po dveh, treh tednih bo tista družina, ki bo imela boljšo matico, imela več zalege, saj bodo tudi mlade čebele prehajale tja, kjer bo zanje več dela. Po mesecu dni bomo to opazili tudi na žrelih. Večji promet bo pač na žrelih močnejših družin, saj se mlade čebele navadijo izletavati iz žrel, skozi katera so prvič izletele in so jim bila najbližja. Če želimo imeti dvomatične panje na gredah skupaj, pa to uredimo vsaj teden dni pred združitvijo družin takole: Večino močnih družin znosimo sredi dne na mesta, kjer želimo, da bodo stale dvomatične družine, slabše pa od tam tja, kjer so bile prej močnejše. Seveda ne smemo menjavati izrazito slabše družine z izrazito močnimi! Z menjavo smo močnejše družine osiromašili za precej pašnih čebel, šibkejše pa ojačali in oboje nekoliko izenačili. V vsakem primeru bomo morali na vsaki gredi (če jih imamo več) ob formiranju dvomatičnih družin pustiti eno družino, najboljšo na sredi grede. Nanjo naložimo šibkejšo, s tem pa preprečimo morebiten propad pašnih čebel iz šibkejših družin. Dobili bomo močno dvomatično družino, ki bo zaradi obilice čebel iz bivših sosednjih panjev sposobna izkoristiti trenutno pašo. Pri izbiranju gred moramo med drugim upoštevati tudi njihovo trdnost, saj se nam lahko zgodi, da bodo kasneje pod težo družin in medu popustile. Kaj temu, posebno v brezpašni dobi, sledi, pa si lahko mislimo.

Še nekaj o krmi za brezpašno dobo: Pri evropskih možnostih čebelarjenja (slabše paše, obremenjenost pasišč, visoka cena medu v primerjavi s sladkorjem) je to ekonomsko potreben ukrep, posebno pri dvomatičnem čebelarjenju, kjer nam daljše brezpašno obdobje, posebno julija in precej redno tudi avgusta, povzroči predčasno izginotje ene matice, to pa ni brez škode v naslednjem letu. V prvih mesecih pa zavre razvoj in povečuje rojilno krizo, kar se nam pozna na manjših donosih že to leto. Krma za poletno brezpašno dobo mora imeti naslednje lastnosti: V panju mora biti ves čas, biti mora take sestave, da jo čebele jemljejo le, kadar v naravi ni paše, biti mora obstojna, ne sme nam jemati veliko časa, čebele pa je tudi ne smejo kot nerabno odnašati iz panja. Za čebele sta vsekakor najprimernejša medenoslad-

korni in sladkorni sirup. Težava pa je v tem, da ga popijejo, kolikor jim ga damo, in višek predelajo v med. Zato ga smemo dodajati le po kapljicah, hkrati pa moramo pazljivo spremljati medenje. Oboje zahteva veliko časa. Druga možnost – zmes kristalnega sladkorja in medu v razmerju 100:4-10, je po lastnostih podobna sirupu in pogačam. Če je v njej več medu, jo čebele več in redno jedo skoraj ne glede na pašo, če pa ga je manj, kristale iznašajo iz panja kot neuporabne smeti. Podobno je s kristalnim sladkorjem, ki smo ga v pitalniku namočili (zalili) z vodo in mu dodali eno ali več žlic medu na 2-3 litre vode. Dokler so kristali povsem mokri, je odvzem hiter, kasneje, ko je voda že posrkana, pa prepočasen in čebele zopet iznašajo kristale iz panja, ene družine bolj, druge manj. Ta dva načina sta primerna za počasno že jesensko dokrmeljevanje čebel po končanih pašah konec julija in v začetku avgusta, ko smo si oddahnili od dela, »nažrl« čebel in šli na dopust. Čebele pojedjo polne pitalnike te krme (5 kg in več) v 2-3 tednih. S tem zaposlimo in izrabimo še obilico pašnih čebel, ki bi tako in tako odmrle. Podobno je tudi s sladkorjem v kockah. Čebele ga sicer topijo počasi, vendar kristale prav tako iznašajo, obenem pa je tudi drag. Nisem se še domislil, da bi kocke tega sladkorja poskropil z medeno vodo, jih osušil in suhe dal družinam v pitalnike. Najslabše pa je s suhim kristalnim sladkorjem. Čebele ga najbolj nerade jemljejo in največ zne-sejo iz panja.

Pokazalo se je, da je najboljša rešitev priprava **letnega ledenca brez medu**. Tega čebele jemljejo izključno v brezpašni dobi in ga le malo iznašajo. Njegova prednost je tudi v tem, da ga že pred sezono pripravimo v pitalnike ali vmesne pokrove, med sezono pa po potrebi menjamo prazne s polnimi. Odvisno od moči družine in dolžine brezpašnih dob, ga od aprila do srede avgusta pojedjo 2-8 kg. Pomanjkljivost te krme pa je v tem, da moramo imeti precej rezervnih pokrovov ali pitalnikov. Le pri dvomatičnem načinu čebelarjenja rezerve ne potrebujemo, saj v sezoni polovico družin pridružimo močnim. Druga pomanjkljivost pa je v dokaj zapleteni pripravi ledenca, posebno dokler še nimamo tovrstnih izkušenj.

Pripravimo ga takole: Na 100 kg kristal-

Čebelar Videčnik iz Zreč uporablja zaklado kot pripomoček za dvomatično čebelarjenje v AŽ panju.

nega sladkorja potrebujemo 8-9 l vode. (Za manjše količine in poizkusno kuhanje damo v 12-litrski lonec, najbolje emajliran, 10 kg sladkorja in 8-9 dl vode. Vodo zavremo na močnem ognju. Ko voda močno vre, vsujemo ves sladkor naenkrat (sicer se prežge!), za minuto zmanjšamo ogenj, nato ga zopet polagoma večamo. Sladkorja ne mešamo. Čakamo, da od vročine in vode postaja vedno bolj viskozen in se polagoma tali proti vrhu, vse dokler se na površini ne začno pojavljati vrelni mehurji. V primeru, da je z mehurji na površino udaril močno zarumenel, porjavel ali celo pordečel stopljen sladkor z neprijetnim težkim dimom, lonec odstavimo od ognja, pretresemo sladkor v drugo posodo ter **obvezno izločimo in zavržemo** prežgan, rjav karameliziran sladkor. Ta je čebelam smrtno nevaren! V tem primeru dno posode povsem ostrgamo in izperemo do čistega, dodamo 2-3 dl oziroma 2-3 l vode, in ko ta zavre, vsujemo nazaj že raztopljeni sladkor in nadaljujemo s kuhanjem. Ves sladkor se počasi segreje, raztopi in zavre. S kemijskim toplomerom merimo temperaturo. Če se na vrhu dela skorja, dodamo

kak deciliter oziroma liter vrele vode. Masa se mora segreti na **najmanj 130°C**, ko se sladkor delno razkristalizira in se začne vleči, kar je naš namen. Če je kuhanje uspelo, preverimo tako, da nekaj kapljic vrele mase nakapamo v hladno vodo in jo med prsti zgnetemo v kepico. Če je ta prožna, plastična in vlečna kot testo za pecivo, je v redu, če pa se drobi, moramo še povišati temperaturo. Na ta preizkus se lahko zanesemo tako, da toplomer sploh ni nujno potreben. Ko se kepica med prsti že vleče, kuhamo še nekaj minut, nato pa ledenec odstavimo z ognja ter maso delno prelijemo v dve ali tri manjše posode. Občasno jo premešamo. Mešamo jo zato, ker se ob stenah hitreje hladi in tako prehitro trdi. Po kakšnih 20–30 minutah maso vlijemo v satne pitalnike, ki smo jih postavili drug ob drugega, ali na vmesne pokrove, ki morajo ležati povsem vodoravno. Ko je prvi poln, nanj položimo drugega, ga napolnimo in tako naprej. Dovolj ohlajeno maso – ledenec lahko takoj damo čebelam ali shranimo za kasneje. Če je ledenec pripravljen pravilno, je še kak dan tako prožen, da se prst vdre vanj. Kasneje povsem otrdi. Biti mora rumenkasto do rumenorjave barve, nikakor temno rjav. Če želimo vanj dodajati kakšne čaje, jih vlijemo v maso šele tik preden jo odstavimo od ognja. Če bi jih dodali prej ali če bi uporabili rjavi sladkor, bi masa prekipela že pri 120°C in bi morali kuho predčasno končati. V tem primeru ledenec ne bi bil vlečen, v njem bi ostalo preveč kristalov, ki bi jih čebele v večji meri iznašale iz panje. Če smo masi dodali kak čaj, npr. KAS (35 ml oziroma 0,35 dl/kg mase) in jo še nekaj minut kuhali, se bo morala masa zaradi več vode precej dlje hladiti, da ne bi iztekla skozi reže stranic vmesnih pokrovov. Enako velja za dodajanje medu, ko pripravljamo **zimski oziroma spomladanski ledenec**. Na 100 kg sladkorja vlijemo že po do-

seženih 130°C 13,5 kg oziroma 1,35 kg medu na 10 kg sladkorja in kuhamo še nekaj minut. Če iz ohlajenega zimskega ledenca izteka med, pomeni, da smo ga kuhali kakšno minuto premalo. Zimski ledenec čebele jemljejo ne glede na pašo, zato z njim lahko dokrmimo družino, ga dajemo kot pogače za spomladansko dražilno krmljenje ali pa poleti šibkim narejencem in plemenilčkom.

Za vso trdo čebeljo krmo iz kristalnega ali delno mletega sladkorja velja, da mora biti dodana nad gnezdo ali obenj v satni pitalnik, nikakor pa ne podenj in tudi ne obenj, če s strani ni zaščiten. V tem primeru čebele kristale drobijo, ti padajo na podnico, od tam jih pa kot smeti iznašajo iz panja. Nekoliko bolj ga drobijo tudi na vmesnih pokrovih kot v satnih pitalnikih, ker so ti z ledencem povezani navzdol, vendar izgube le niso prevelike.

Kdor se bo lotil dvomatičnega načina čebelarjenja, naj se ga loti z vso resnostjo in doslednostjo, ki jo zahteva. Kdor navedenih priporočil ne bo upošteval, se mu lahko zgodi, da bo ostal brez medu ali določenega števila čebeljih družin. (Čebele namreč lahko eno matico predčasno uničijo ali pa izroje.) Brezpogojno upoštevajte predvsem naslednje nasvete:

- poskrbite za čim močnejše družine,
- dvomatične družine formirajte najkasneje mesec in pol pred pričakovano močnejšo pašo (za akacijo in žajbelj je to težko oziroma tvegano),
- pravočasno in redno širite prostor – dodajajte naklade,
- skrbite za vedno poln pitalnik oziroma pokrov hrane.

O kakšni podrobnosti bo še govora v kasnejših letošnjih mesečnih opravilih. O vzreji matic in narejanju družin po Raufusovi metodi, ki se odlično ujema z dvomatičnim načinom čebelarjenja, ter o jesenski negi dvomatičnih družin pa drugič.

Čebelarstvo društvo Šempeter pri Gorici poziva vse čebelarje, ki bodo pripeljali čebele na akacijevu pašo na območje Šempetra, Mirna, Renč, Volčje drage, Dornberka in Branika, da pošljejo pisne prijave do 20. aprila 1990. Prijave sprejema FAGANEL Adolf, 65290 Šempeter pri Gorici, Markova pot št. 1, številka telefona 065/31-215. Vsi prijavljeni bodo dobili pisni odgovor o razporeditvi.